

HRADISKO U OBŘAN

Michal Vágner (175570)

Literatura:

PODBORSKÝ, V. 1996: Postavení obřanského Hradiska v době popelnicových polí ve středoevropském regionu, *Pravěk NŘ* 1994/4, 205-232.

ADÁMEK, F. 1961: *Pravěké hradisko u Obřan*, Brno.

Dějiny výzkumů:

První arch. nálezy na Hradisku zde v letech 1880-1886 zaznamenal Florián Koudelka, v r. 1885 prozkoumává na trati v ŠIROKÝCH + V PŘÍČNÍ prvé žárové hroby. Tyto nálezy putovaly do Muzejního spolku. V r. 1890-1892+1898 prozkoumal J. Hladík 14 hrobů na pohřebišti a zveřejňuje dosavadní výsledky výzkumů v práci: PRAEHISTORICKÉ HRADISKO + POHŘEBIŠTĚ U OBŘAN. Práce to byla velice významná, protože to byla jediná souborná publikace až do r. 1961. První sondu na valu provedl M. Kříž. Dále se hradiskem zabýval Jan Kniez, František Fiala, bratři Slovákovi.

Poslední výzkum na Hradisku SAÚ 1946 + 1982 Čižmář + kol.

Hradisko se rozkládá na severovýchodě Brna na syenitové ostrožně nad meandrující řekou Svitavou (asi 330 m n. m.), celková rozloha zaujímá plochu okolo 42 ha. Plošina je asi 900 m dlouhá a průměrně 450 m široká, ve své nejdelsí ose SSV-JJZ nepravidelně protáhlého tvaru. V západní části vytváří opevnění ostrý výběžek, v jehož rámci se předpokládá hlavní brána. Na protilehlé straně v poloze „Lazy“ se nacházel prostor oddělený od vlastního hradiska hradbou. Tento výběžek se svažuje směrem k řece, přístup k ní byl umožněn brankou ve východní straně opevnění.

Zhruba severně od Hradiska se v tratích „Příční“ a „Široká“ nachází zhruba na ploše 5 ha žárové pohřebiště. Evidováno je jen 263 hrobů, ale předpokládá se, že celkový počet mohl přesáhnout i číslo 2000. Zdokumentováno bylo celkem 169 hrobů. Za bližší zmínku stojí tyto dva hroby:

- hrob č. 169. – na trati Široká. Z celého pohřebiště se jedná o nejbohatší hrob: 5 rozpadlých nádob a zbytky šesté, v severní části zbytky spálených kostí a hromádka nespálených lidských kostí, mezi kostmi ležel zlatý svitek - snad prsten, ve volné prostora ležel meč s jazykovitou rukojetí, kopí, sekerka s tulejí, bronz. nákončí pochvy meče, nožík, kamenný brousek, zbytky kování.
 - Dále hrob č. 6 na trati Široká – jde o první rozoraný obřanský hrob, pochází odtud bronzová plastika koníčka, bronzová jehlice se 3 vývalky a zlomek bronzového náramku,
- Celkem pochází z pohřebiště 250 nádob, 5 hrobů bylo zcela bez keramiky.

Z běžných sídl. objektů a hrob. nálezů pochází různé zoomorfnní plastiky, miska se styliz. písmem, chlebové idoly, přeslen se svastikou a pyraunos

Zajímavé je, že i širší okolí hradiska nese stopy osídlení lidí popelnicových polí různých stupňů jeho vývoje. V okolí Hradiska se nachází několik dalších osad lidu PP, tvořící něco jako podhradí. Jmenovitě je to lokalita Skály, lokalita Plíže u Maloměřic či trať Úzká přímo v Obřanech.

Osídlení Hradiska se dělí do pěti fází:

- Velatická fáze (HA): Nejstarší představuje keramika velatické kultury stupně HA, není početná a nedosahuje žádné významné bronzové předměty. Osídlení nebylo příliš intenzivní, lokalita zůstává ještě neopevněna. Nejsou známy pohřby na pohřebišti.
- Velaticko-podolská až starší podolská fáze (HA/HB-HB1) se projevuje početnějšími nálezy keramiky a několika jehlicemi s cibulovitou a větvenovitou hlavicí. Opevnění lokality není příliš pravděpodobné, ale objevit se mohlo. Přilehlé pohřebiště se už používalo.
- Mladší podolská fáze (HB2-3) –nejvýznamnější období- charakterizována intenzivním osídlením vyznačujícím se nálezy jak podolské tak slezské keramiky, a to na vlastním hradisku i na pohřebišti. Z tohoto období pochází také větší počet bronzových předmětů, hlavně spon (jednoduchá štítová s vinutím a osmičkami, sedlovitá, harfovité), série jehlic (vázičkovitá, s kyjovitou hlavicí, ervěnická, podolského typu a s vroubkovanou hlavicí), dále půlměsíčitá břitva a také bronzová soška stylizovaného koníka (z hrobu č.6).
- Počátek doby halštatské (asi HC1-2), jmenovitě horákovská kultura, se tu prezentuje nálezy spon (oblouková, loďkovitá), jehlic s labuťkovitým krčkem apod, ovlivněna dožíváním bývalého centra po zániku civilizace - STŘEDODUNAJSKÝCH PP. Opevnění bylo ještě funkční, ale už nemělo co chránit. Hradisko již nebylo sídlem, ani centrem výroby, dožívalo jako významnější venkovská osada. Na pohřebišti se ukládali poslední mrtví.
- Mladohalštatská fáze je již zcela nevýrazná. Kontinuita osídlení, i když pravděpodobná, je neprůkazná. Reprezentuje ji několik kusů mladohalštatské keramiky.

Sídelní a výrobní objekty na hradisku

Nesoustavným a nahodilým výzkumem bylo na hradisku otevřeno značné množství sídl. objektů, Adámek registruje 75 objektů, – většinou podolských.

Můžeme rozlišit obytné domy dvojího tvaru: -čtyřúhelníkové
-elipsovitého půdorysu

Oba typy měli dřevěnou konstrukci, rozboru uhlíků prokázaly dub, buk, jedle, olše, modřín. Vchod byl vždy na kratší straně. Podlaha nebyla nic moc, jen udusaná hlína, písek, štěrky, nebo zvětralý syenit.

Ohniště pahorkovité ve střední části, dále od vchodu, v podobě komolých kuželů, na kruhové nebo oválné základně, nahoře mísovité prohnuté a obložené oblázky. V jednom objektu se našla klenutá pec.

Z výrobních objektů můžeme jmenovat železářské pece, sklípky, síla, odpadní jámy, atd. Podle Adámka se domy soustřeďovaly spíše do jižní a střední části Hradiska a hospodářské a výrobní objekty více k severní části.

OPEVNĚNÍ HRADISKA:

Opevnění se táhlo přibližně v délce 2000 m. Bylo umístěno na ostrém lomu kde planina přechází ve svah. Konstrukce hradby byla pravděpodobně dřevěná dvojité stěna z kuláčů – vyplněna hlinito-písčito- kamenným materiálem. Pod bází hradby nebo v její blízkosti byly nalezeny lidské kosterní pozůstatky, prof. Podborský v této souvislosti zmiňuje myšlenku základových obětí. Hradba obepínala Hradisko po celém obvodu a samozřejmě před nepřítelem chránila lokalitu hlavně v severním směru, kde se ostrožna otvírala do roviny.

Podle Adámka mělo opevnění mělo 5 vchodů:

- 1) v západní části, zakončené ostrým výstupkem se předpokládá hlavní brána,
- 2) tajný vchod
- 3) jihovýchodní vstup nad Hodoncem
- 4) ve výběžku, zvaném LAZY branka, snad pro sestup k řece
- 5) vchod z předpolí do vlastního areálu.

Hradba superponuje podolskou vrstvu a její výplň obsahuje podolský keramický inventář. Vznikla tedy nejspíše v za podolské fáze PP Reinecke HB2= 9/8.stol.

K NÁLEZU ŠÁLKU S PÍSEMNÝMI ZNAKY

Miska je podolského typu. Byla nalezena na pozemku p. Seidla nahoře na hradisku, nálezové okolnosti jsou bohužel nejasné. Na okraji misky bylo vyryto několik znaků. Nejprve byly považovány za falsum. Nakonec se rozbory došlo na to, že krom jednoho jsou všechny pravé. Ten nepravý pravděpodobně vyryl samotný sedlák. Znak se nejvíc podobají lineárnímu písmu typu B.